

В.Ж. Попов

Донецький державний університет управління, Україна

ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ОРГАНАМИ УПРАВЛІННЯ В ІНДУСТРІАЛЬНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ В 1917 – 1920 рр.

У статті розглядаються основні напрями діяльності громадських організацій в промислових районах України в період національно-демократичної революції 1917 – 1920 рр. Характеризуються різні форми самодіяльних об'єднань. Аналізуються можливості самостійного функціонування суспільних формувань і сфери їх взаємодії з державними структурами.

В умовах глибоких соціально-економічних зсувів, що відбувалися в період Української національно-демократичної революції, здійснювалася трансформація різних суспільних структур. Виникнення і функціонування нових об'єднань, перетворення старих громадських організацій створювали реальну можливість досягнення громадянами своєї мети, боротьби за виживання у світі, що змінювався. Ефективність роботи багатьох об'єднань, їх компетенція і роль в управлінні багато в чому залежали від підтримки влади, здатності і готовності органів управління використовувати самодіяльний потенціал суспільства. Тематика, що стосується суспільного самоврядування, зміцнення інститутів громадянського суспільства, представляє не тільки академічний інтерес. Наш історичний досвід актуальний і для сьогоденного дня.

Суспільно-політична активність громадян в період революції 1917 – 1920 рр. стала предметом вивчення багатьох істориків. Про неї йдеться, перш за все, в роботах загального характеру [1-5]. Суспільна діяльність української інтелігенції розкривається на сторінках «Історії інтелігенції Української РСР» [6]. Деякі аспекти проблеми вивчені різними дослідниками. Діяльність жіночих рад Донбасу розглядається Л.В. Кушнір [7], комітети незаможних селян – тема дослідження В.О. Волошенко [8], діяльність місцевих органів влади Донецької губернії аналізується О.В. Гребенніковою [9]. Комплексний розгляд всієї сукупності громадських організацій, вивчення ступеня їх автономності від органів управління і рівня залежності від них ще чекають свого дослідника.

Метою пропонованої статті є вивчення взаємодії громадських організацій – як існуючих до 1917 року, так і виниклих в період революції – з органами управління, що діяли в південних і східних районах України. Для досягнення поставленої мети передбачається вирішити наступні задачі:

– визначити основні види громадських формувань, що виникли та діяли в Україні в 1917 – 1920 рр.;

– охарактеризувати коло основних повноважень, які реалізовувалися громадськими організаціями України;

– проаналізувати форми і сфери взаємодії державних і громадських структур.

У даний період процес створення різних громадських організацій і об'єднань, які нерідко приймали на себе функції державних органів, набув масового характеру. Влітку 1917 р. за ініціативою голови Костянтинівського виконкому О. Чикириса було створено «добровільне товариство людинолюбства», яке передбачало надання допомоги «сиротам, убогим, калікам, сліпим, старим і непридатним до життя в районі Костянтинівки». У заклику до громадян підтримати нове товариство говорилося: «Де ж наша мета заповітна і слова великого нашого вчителя Ісуса, який заповідав нам любити один одного? Кожний вільний запитає себе – де ми і куди йдемо?» [10, арк. 10].

У серпні 1917 р. в Донецькому басейні з представників громадськості були створені «летючі комісії з перевірки військовозобов'язаних з відстроченнями». Ці органи отримали право позбавляти окремих громадян відстрочення. Крім того, комісії звернулися до інших громадських організацій з проханням про сприяння їх діяльності [11].

У лютому 1918 р. газета «Вісті революційних військ» (Микитівка) рекомендувала всім робітникам, що приходять з фронту, «записуватися до професійних робочих спілок». Окремо пропонувалося «в містах і усюди створювати спілки сільськогосподарських робітників» [12]. Ставилася задача «створювати продуктивні артілі, кооперативні майстерні» [12].

У травні 1918 р. при Харківській губернській земській управі з дільничних опікунів над бідними був сформований комітет громадського піклування [13, арк. 25]. В лютому 1919 р. в с. Білопілля була створена професійна спілка медичного персоналу [14, арк. 21], тоді ж у Харкові виникла профспілка студентів-медиків та медичок [14, арк. 35]. Існували Спілка «сцени і арени», товариство споживачів [14, арк. 40, 43].

Після остаточного затвердження радянської влади, в грудні 1919 р., в Харкові виникло кооперативне товариство «Автодопомога» [15, арк. 12], в січні 1920 р. тут же працювали Спілка споживацьких товариств Харкова і околиць [15, арк. 25], профспілка кінопрацівників [15, арк. 29], Харківське медичне товариство і профспілка лікарів [15, арк. 43], Харківська губернська профспілка фельдшерів [15, арк. 21], Спілка дрібних торговців (бакалійників) [15, арк. 47]. Тоді ж були зареєстровані культурно-просвітницькі товариства «Українська культура», «Копійка на рідну школу», «Просвіта», «Інститут народної освіти», Південно-російське товариство акліматизації, Харківське товариство діячів періодичного друку і літератури, Харківська група есперантистів «Торенто» [16, арк. 354], Харківське товариство любителів спорту, Харківське губернське товариство риболовів-любителів і спортивно-гімнастична спілка «Макабі» [16, арк. 360]. У лютому 1920 р. у відділі соціального забезпечення були зареєстровані Товариство взаємодопомоги трудящих жінок, Товариство глухонімих, Спілка покалічених воїнів, Латиське товариство взаємної допомоги, Фундація допомоги трудящим Паровозобудівного і Механічного заводу [16, арк. 343]. Зареєстровані також Товариство «Південний кредит», Єврейське ощадно-позикове товариство, Східне товариство страхування товарів з видачею позик, Банківське Гірничопромислове товариство, Кредитна Спілка Кооперативів, Кооперативне Пайове Кредитне Товариство «Муніципальний банк» [16, арк. 348].

Окремі громадські об'єднання або забезпечували виключно власні потреби на збиток іншим інститутам, або продовжували вимагати допомоги з боку органів влади і управління. Вже взимку 1917 – 1918 рр. в Харкові без продовольства залишилося акушерське училище, тому що «комітет службовців» лікарні «заборонив постачання продуктів для навчального закладу» [17, арк. 12]. У січні 1918 р. представники торговельного кооперативу – А.Х. Цейтлін, Ш.А. Лінецький і К.Л. Каганський – не наважилися самостійно відправитися до Москви за придбанням мануфактури, і звернулися до Катеринославського губернського комітету Рад за «посвідченням» [18, арк. 28]. У березні 1918 р. бахмутська газета «Червоний вал» помістила повідомлення «Про санітарні заходи», у зв'язку із загрозою епідемій. Справедливо відзначивши, що «пройшов той час, коли говорили: “начальство поклопочеться” – воно частиною вже віджило, частиною атрофувалося», газета вказала, що тепер «нами повинна керувати громадянська зрілість і свідомість громадського обов'язку». Невідкладно взятися за санітарні заходи пропонувалося «з відчуття самозбереження». Особливо не сподіваючись на вказану мотивацію, автор замітки невідкладним завданням бачив створення нового керівного органу «замість санітарної комісії, що атрофувалася, для спостереження за виконанням санітарних заходів» [19]. У Нікополі в лютому 1919 р. відбувся конфлікт між Профспілкою службовців торговельно-промислових підприємств і Торговельно-промисловою Спілкою. Оскільки представники

Торговельно-промислової Спілки не бажали брати участь у загальних зборах, профспілка службовців звернулася з проханням до місцевого військово-революційного комітету – «примусити їх до явки» [20, арк. 10]. У березні 1919 р. профспілка лікарів Харкова заявила, що через мобілізацію вона не може нікого направити до санітарно-епідемічного підвідділу. Добровольців, що відгукнулися на заклик профспілки, не знайшлося [14, арк. 47]. У Нікополі в липні 1919 р. міський відділ народної освіти намагався організувати Раду народної освіти «з представників пролетарських, вчительських і учнівських організацій», щоб вибрати вчителів для нової трудової школи. На жаль, «всі спроби відділу організувати раду дотепер розбивалися об байдужість тих груп, які повинні послати до ради своїх представників». Відділ освіти вважав, що «залишити школи функціонувати на старих підставах» неможливо. На 27 липня було призначено засідання ради, причому відділ вирішив «вважати його законним, скільки б представників не зібралось» [21, арк. 3, 3 зв.].

Розпорядливі функції брали на себе всілякі самодіяльні структури, які іноді мали вигляд ледве організованого натовпу. У квітні 1918 р. в Єнакієвому місцевий комендант у зв'язку з введенням з 21 квітня військового стану розпорядився проводити всі масові заходи тільки з власного дозволу. За порушення громадського порядку передбачався, у тому числі, розстріл на місці [22]. Комендант також вимагав здати до міліції зброю, що є у громадян міста, загрожуючи в іншому випадку оточенням, обшуком і розстрілом на місці [22]. У відповідь на подібні ініціативи робітники кинули роботу і зібралися на мітинг, де виступили проти обшуків і за переобрання коменданта. Коменданта було запропоновано привернути до відповіді за підписане оголошення про обшуки і розстріли [22]. 24 квітня були проведені загальні збори вояків м. Єнакієвого, які поставили задачу «захистити місто від радянських військ, що біжать, не пускати їх через місто на Дон». Всі оголошення коменданта Сініцина було вирішено вважати недійсними. Влада в місті була передана Комітету військової організації [23]. Ще одним органом влади в Єнакієвому стали загальні збори Заводського комітету, що виступав як найвищий економічний орган. Збори, зокрема, розглянули питання про доцільність святкування 1 травня. Багато учасників зборів стверджували, що зайвий святковий день заважає роботі. Все ж таки більшістю голосів було ухвалено рішення про святкування [24].

Улітку 1918 р. головний лікар земської лікарні в селі Липці Харківського повіту В.М. Шейнерман скаржився в приватному листі, що йому, як керівнику, погрожують розправою за незаконне звільнення співробітниці. Мало того, передбачалися збори земських співробітників для розгляду даного факту. Шейнерман був готовий «справу цю зам'яти і прислугу залишити на місці», тому що «захисниками її є вояки, що повернулися з фронту і вельми опозиційно налаштовані стосовно інтелігенції». Доктор збирався навіть «зникнути з Липець на якийсь час, поки уляжуться пристрасті» [25, арк. 6, 6 зв.].

Громадські організації вирішували питання організації виробництва. З господарською розрухою боролися також окремі ентузіасти, які намагалися апелювати до існуючих у даний період органів влади. У січні 1918 р. харківський адвокат А.Ц. Францкевич звернувся до місцевої земської управи з проханням – поквартитися з орендою колісних майстерень, оскільки «цілості устаткування їх загрожує небезпека з боку місцевих селян, які вважають, що майстерні і інвентар їх складають приналежність маєтку і підлягають передачі селянам» [26, арк. 21]. У лютому 1919 р. Нікопольська районна спілка кооперативів направила свого представника до Мелітопольського повіту «за придбанням насінного ячменю і вівса для весняної сівби» [20, арк. 13]. У липні 1919 р. на нараді в Богодухівській земській управі з питання про боротьбу з холерою місцевий земський лікар М.М. Земцов відзначав: «Успіху в боротьбі з холерою можна чекати тільки при діяльній участі в ній уряду і громадського самоврядування. Але, як показав досвід минулих епідемій, суспільні установи м. Богодухова дуже мало енергійні, необхідно, щоб енергійно взявся за справу уряд і чинив належний тиск на суспільні організації, не зупиняючись, з

причини важливості справи, і перед крутими заходами» [27, арк. 13]. У серпні 1919 р. голова Нікопольської спілки фармацевтів інформував ревком у зв'язку з обкладенням надзвичайним податком колишніх власників аптек: «На початку квітня аптеки були націоналізовані за ініціативою самих аптекарів. Аптеки були забезпечені достатньою кількістю медикаментів, до останнього дня тривали закупівлі необхідних предметів. Нам вдалося справитися з величезним попитом на ліки, викликаним близькістю фронту і епідемією» [28, арк. 46]. У вересні 1919 р. якийсь технік І. Кржемінський написав заяву до Ізюмської земської управи, в якій вказав, що «Ново-слов'янський госпіталь прийшов до занепаду. Стекла вибиті, дошки виламуються на розтоплення». Відзначаючи, що «казани в пральні ще цілі», технік пропонував «перенести їх на Слов'янський склад» [29, арк. 22]. В іншій заяві той же Кржемінський скаржився, що «в Барвенковому всі склади лісових матеріалів закрилися. В школі с. Билбасівка парти прийшли до непридатності, оскільки вживалися на розтоплення при більшовиках». Оскільки для їх ремонту достатньо всього декількох дощок, необхідно «влаштувати земські склади лісових матеріалів». Необхідно «привернути примусовим шляхом місцеве селянське населення, на користь якого благополуччя як лікарень, так і шкіл» [25, арк. 21, 21 зв.]. 28 липня 1920 р. у Слов'янську професійна спілка шкіряних працівників ухвалила збільшити робочий день на 2 години протягом місяця. Було вирішено «заробітну платню за додаткову працю і виготовлене взуття передати до фонду Третього Інтернаціоналу» [30].

Управлінські структури також потребували громадської підтримки. У серпні 1919 р. в Харкові відбулося засідання повітової санітарно-виконавчої комісії по боротьбі з холерою. Ухвала комісії містила такі вельми дієві заходи: «Просити міське самоврядування про приведення до ладу асенізаційного обозу; посилити санітарний нагляд за базарами, площами, торговими і промисловими закладами, заводами фруктових вод і т.д.» [31, арк. 46]. Денікінська мобілізація до армії та державної варти проводилася за допомогою громадських організацій. У листопаді 1919 р. катеринославський губернатор інструктував начальника Бахмутського повіту: «Для відбору найнадійніших у варту запросити на допомогу місцеві суспільні організації, як наприклад, Спілку землевласників, Спілку домовласників, яким добре відомі етична і політична благонадійність кожного з тих, що йдуть до призову. Очікувана участь вказаних організацій повинна бути цілком конспіративною. Переговорити абсолютно конфіденційно з головами Спілок (щоб умовними знаками зазначити ступінь бажаності призову до варти тієї або іншої особи)» [32, арк. 27, 27 зв.]. Конспіративність і конфіденційність були тим необхіднішими, чим гіршою складалася для білих обстановка на фронті.

Значну роль громадські організації відігравали у сфері освіти. В умовах політизації суспільства навчальні заклади всіляко намагалися усунути учнів від революційного процесу. Педагогічна нарада приватної гімназії Луганська з участю батьківського комітету в протоколі від 1 листопада 1917 р. ухвалила: «Зважаючи на масові пропуски уроків, ухвалили максимум; ученицям, що пропустили понад максимуму, призначити в кінці третини репетиції». На тій же нараді було вирішено не визнавати право учнів на страйки і на видалення викладачів [33, арк. 35, 35 зв.]. У 1918 р. у Харкові за ініціативою робітників виник робочий технікум. Його навчальні плани «розроблялися постійною комісією з технічної освіти Харківського відділення російського Технічного Товариства і представниками робітників паровозобудівного заводу і Загальної Електричної компанії». Технікум працював у 1918 – 1920 рр. вечорами та в неділю. Тільки в лютому 1920 р. керівництво технікуму звернулося по допомогу до ревкому, коли виникли труднощі з електричним освітленням [34, арк. 261, 261 зв., 262].

Незважаючи на певне зростання громадської активності, політичні потрясіння негативно позначилися на суспільних організаціях. Порушився традиційний порядок формування і функціонування органів місцевого самоврядування, серйозні проблеми виникли

у сфері охорони правопорядку. Вже в 1917 році забезпеченням законності були стурбовані найрізноманітніші організації. Костянтинівський підрайонний комітет Рад робочих, селянських і солдатських депутатів створив «Комітет з охорони революції», який «негайно ж призначив членів для несення чергувань денних та нічних» [10, арк. 6]. У листопаді 1917 р. у Дмитрієвському селищі виникла «Комісія з охорони колонії залізопрокатного заводу». Революційний штаб Костянтинівського району відмітив, що «з боку Революційного штабу перешкод до діяльності комісії не зустрічається» [35, арк. 53]. 17 грудня 1917 р. Дмитрієвське культурно-освітнє товариство влаштувало концерт, лотерею-алеґрі і спектакль і звернулося до Костянтинівського революційного штабу з проханням «делегувати представника для спостереження за порядком і правильністю розіграшу» [35, арк. 62].

Гарантування безпеки ставало проблемою самих громадян, які вирішували її в міру своїх можливостей. До Костянтинівського революційного штабу звернулося Товариство споживачів скляних, хімічних і дзеркальних заводів, що служать, у зв'язку зі складанням річного звіту. З'ясувалося, що «службовці працюють вночі, та носять крупні суми суспільних грошей». Товариство просило «видати дозвіл на право придбання і зберігання зброї, та надати тимчасово 3 штуки револьверів до придбання ними таких» [35, арк. 65].

У березні 1918 р. загальні збори караульної команди при районному радянському штабі Червоної Армії Горлівсько-Щербинівського підрайону у своєму протоколі встановили суму штрафу за винокуріння [36, арк. 40 зв.], і зобов'язалися «припиняти хуліганські витівки (хоч анархістів, хоч більшовиків) аж до застосування зброї» [36, арк. 41]. В іншому протоколі – цього разу загальних зборів вояків Ртутного і Вугільного рудників, зафіксовано рішення – «звернутися до мітингу з проханням про озброєння вояків» [32, арк. 45]. У свою чергу, мітинг ухвалив просити Раду видати зброю для місцевої організації вояків з охорони рудників [36, арк. 46].

Перехід дитячих притулків у ведення земств привів до того, що завідуючий Павловським дитячим притулком скаржився в травні 1918 р.: «Я несу свої обов'язки безкоштовно» [13, арк. 40, 40 зв.]. «Зважаючи на усунення виборного земства», голова Харківського Виконавчого бюро комітету громадського піклування А.П. Франкевич був у листопаді 1918 р. кооптований до складу бюро, як «незамінний працівник», інакше він не міг залишатися головою [13, арк. 208]. При більшовиках почалося одержавлення багатьох суспільних функцій. Така важлива задача земств, як страхування, перейшла до компетенції радянської влади [14, арк. 94 зв.]. У лютому 1919 р. в Нікополі сваха С.С. Малахова, не отримавши гонорару за надану послугу у вигляді успішного сватання, вимушена була звернутися по допомогу до військово-революційного комітету [20, арк. 14, 14 зв.]. У грудні 1920 р. Московський Народний банк оголосив, що «не в змозі виконувати вимоги кооперативних організацій по виплаті з їх поточних рахунків хоча б частини внесків» [34, арк. 12]. Наприкінці 1920 р. «Всеросійська кочегарка» відзначала, що в Донбасі «робота профспілок шкутильгає, а комсомол розвалився остаточно». З професійних організацій «є лише одна спілка, робота якої помітна: це спілка гірників» [37]. Проте соціальний контроль продовжували здійснювати найрізноманітніші структури. Наприклад, в Луганську в листопаді 1920 р. обов'язок стежити за виконанням наказу про здачу молока покладався на секретарів квартирних комітетів [38, арк. 55].

Тим часом у сільській місцевості збереглися традиційні соціальні стосунки. У березні 1919 р., щоб отримати мостовий камінь для ремонту доріг, економічному підвідділу Нікопольської ради народного господарства був потрібний дозвіл селянського сходу [39, арк. 15]. У червні 1919 р., в період денікінської мобілізації, складання списків селян доручалося сільським старостам [40, арк. 6]. Сільський схід хутора Зарябінки Харківської губернії в листопаді 1919 р. призначив опікунів над майном і чотирма дітьми померлого селянина Д.Ю. Кожушка, затвердивши це рішення вироком сільської громади [41, арк. 1].

Сільське самоврядування виконувало функції державних органів. У 1920 р. селяни Миколаївської волості «провели мітинг в підтримку радянської влади і відправили до Слов'янську всіх громадян призовного віку, що ховалися в лісі» [42]. У вересні 1920 р. селяни Маріупольського повіту «за власним бажанням» влаштували облаву на бандитів. Вони піймали декількох бандитів, «частина яких була там же розстріляна за рішенням надзвичайної трійки, а інші передані до рук повітової Надзвичайної Комісії» [30].

Таким чином, протягом 1917 – 1920 рр. соціальна криза, що поглиблювалася, все частіше ставила суспільство перед необхідністю рішення гострих проблем без участі держави. В революційних умовах в окремі періоди були відсутні легітимні органи управління, що природним чином активізувало самодіяльність мас. Основними видами громадських об'єднань в період, що вивчається, були профспілки, кооперативи, товариства споживачів, соціальні, культурно-освітні і спортивні організації, товариства взаємодопомоги, органи самоврядування в народній освіті. Широке розповсюдження отримала «мітингова демократія». Мітинги були визнаними суспільними інститутами, що формулювали вимоги учасників та транслювали їх для виконання відповідними органами управління.

Питання, які вирішували громадські організації, можна розділити на три групи. До першої відносилися допомога та взаємодопомога соціально уразливим верствам і забезпечення змістовного дозвілля. З цими завданнями громадськість в цілому справлялася самостійно. Друга група включала захист прав громадян, у тому числі гарантування їх безпеки і організацію освітнього процесу. Тут громадська активність іноді підкріплювалася силою державного апарату. Нарешті, до третьої групи слід віднести санітарно-епідемічні заходи та забезпечення виробничого процесу. В цих проблемах державні органи мали безперечний пріоритет. Неодноразове проходження фронту, часта зміна влади, розвал економіки привели до того, що наприкінці 1920 р. громадські організації переживали серйозну кризу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белебеха І.О. Україна і комунізм / Белебеха І.О. – Харків : Березіль, 2000. – Кн. 1 : Україна напередодні комунізму. – 501 с.
2. Литвин В.М. Україна: доба війн і революцій (1914 – 1920) / Литвин В.М. – К. : Альтернативи, 2003. – 485 с.
3. Михненко А.М. Історія Донецького басейну другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. : [монографія] / Михненко А.М. – К. ; Д., 2003. – 440 с.
4. Солдатенко В.Ф. Українська революція: історичний нарис / Солдатенко В.Ф. – К. : Либідь, 1999. – 976 с.
5. Україна і Росія в історичній ретроспективі : [нариси: в 3 т. / Інститут історії України НАН України ; відп. ред. В.А. Смолій]. – К. : Наукова думка, 2004. – Т. 2 : Радянський проект для України / [Гриневич В.А., Данильченко В.М., Кульчицький С.В., Лисенко О.Є.]. – 527 с.
6. Історія інтелігенції Української РСР 1917 – 1990 рр. / [АН УРСР ; Інститут історії ; Державна історична бібліотека УРСР ; упоряд. Л.Ю. Ступак]. – К. : Б.в., 1991. – 535 с.
7. Кушнір Л.В. Діяльність жіночих рад Донбасу (1920 – 1933 рр.) : автореф. дис. : спец. 07.00.01. «Історія України» / Л.В. Кушнір ; Донецький національний університет. – Донецьк : Центр інформ.-комп. техн., 2009. – 20 с.
8. Волошенко В.О. Комітети незаможних селян в Донбасі (1920 – 1933 рр.) : автореф. дис. : спец. 07.00.01 «Історія України» / В.О. Волошенко ; Донецький національний університет. – Донецьк : б.в., 2003. – 19 с.
9. Гребеннікова О.В. Діяльність місцевих органів влади Донецької губернії (1920 – 1925 рр.) : автореф. дис. : спец. 07.00.01 «Історія України» / О.В. Гребеннікова ; Донецький державний університет. – Донецьк : б.в., 1997. – 24 с.
10. Донецький обласний державний архів (далі – ДОДА), ф. Р-2602, оп. 1, спр. 5.
11. Трудовой Союз. – 5 серпня 1917 р. – № 23.
12. Известия революционных войск. – 20 лютого 1918 р. – № 5.
13. Державний архів Харківської області (далі – ДАХО), ф. 304, оп. 1, спр. 3453.
14. ДАХО, ф. 304, оп. 1, спр. 2265.
15. ДАХО, ф. Р-202, оп. 1, спр. 17.

16. ДАХО, ф. Р-202, оп. 2, спр. 11с.
17. ДАХО, ф. 304, оп. 1, спр. 883.
18. Державний архів Дніпропетровської області (далее – ДАДО), ф. Р-158, оп. 1, спр. 1.
19. Красный вал. – 21 березня 1919 р.
20. ДАДО, ф. Р-4367, оп. 1, спр. 9.
21. ДАДО, ф. Р-4367, оп. 1, спр. 38.
22. Вестник Енакиєво. – 23 (10) квітня 1918 р.
23. Вестник Енакиєво. – 26 (13) квітня 1918 р.
24. Вестник Енакиєво. – 11 травня (28 квітня) 1918 р.
25. ДАХО, ф. 304, оп. 1, спр. 3461.
26. ДАХО, ф. 309, оп. 1, спр. 27.
27. ДАХО, ф. 306, оп. 1, спр. 105.
28. ДАДО, ф. Р-4367, оп. 1, спр. 11.
29. ДАХО, ф. 22, оп. 1, спр. 100а.
30. Вісті (ВУЦВК). – 2 червня 1920 р. – № 134.
31. ДАХО, ф. 304, оп. 1, спр. 2259.
32. ДАДО, ф. 2559, оп. 1, спр. 2.
33. Державний архів Луганської області, ф. 38, оп. 1, спр. 7.
34. ДАХО, ф. Р-202, оп. 2, спр. 3с.
35. ДОДА, ф. Р-2602, оп. 1, спр. 5.
36. ДОДА, ф. Р-2627, оп. 1, спр. 2.
37. Всероссийская кочегарка (Бахмут). – 11 грудня 1920 р.
38. ДОДА, ф. Р-1527, оп. 1, спр. 3.
39. ДАДО, ф. Р-4367, оп. 1, спр. 28.
40. ДОДА, ф. Р-2738, оп. 1, спр. 1.
41. ДОДА, ф. Р-429, оп. 1, спр. 1а.
42. Всероссийская кочегарка. – 11 серпня 1920 р.

В.Ж. Попов

Взаимодействие общественных организаций с органами управления в индустриальных районах Украины в 1917 – 1920 гг.

В статье рассматриваются основные направления деятельности общественных организаций в промышленных районах Украины в период национально-демократической революции 1917 – 1920 гг. Характеризуются различные формы самодеятельных объединений. Анализируются возможности самостоятельного функционирования общественных формирований и сферы их взаимодействия с государственными структурами.

V.G. Popov

Interaction between Public Organizations and Organs of Management in the Industrial Districts of Ukraine in 1917 – 1920

In the article, basic directions of activity of public organizations in the industrial districts of Ukraine in the period of national and democratic revolution in 1917 – 1920 are considered. Different forms of self-regulating unions are characterized. Possibilities for independent functioning of public organizations and sphere of their interaction with state structures are analyzed.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2012.